

Loreta Mačianskaitė

TEKSTAI TEKSTUOSE – APIE ICCHOKO MERO ROMANA TIES GATVĖS ŽIBINTU

Aš gyvenau tada, gyvenu dabar, ir, gal būt, gyvensiu vėliau. Aš žiūrėjau ir mačiau tuomet, dairausi ir matau dabar, gal būt, ir vėliau matysiu. Aš daug ką girdėjau anksčiau, gal būt, vėliau taip pat girdėsiu, o dabar labai įdėmiai klausausi ir girdžiu.

Nežinau, ar įstengiu mąstyti, nes mąstyti reikia mokėti. [...]

Aš svajoju.

Naktį, kai man trūksta šviesos, aš žiūriu į dangų.

Aš svajoju, gal būt, ir vėliau svajosiu, o dabar užmirštu viską ir pasi-neriu gilion svajonėn.¹

– tokiais žodžiais romane *Mėnulio savaitė* autoriui artimas pasakotojas² apibūdina savo kūrybinę laikyseną, atskirdamas analitinį mąstymą ir tiesioginę patirtį bei svajonę, kuri vienintelė gali atverti kitą buvimo pasaulyje galimybę tuomet, kai tikrovės siaubas atima iš žmogaus galią matyti ir girdėti bei norą jausti. Giliausion svajonėn ar, kitaip tariant, toliausiai nuo socialinės tikrovės Icchoko Mero vaizduotė nukeliavo romane *Striptizas*, kuris, rašytojo teigimu, yra gilesnė ir labiau apibendrinanti knyga, lyginant su romanais *Lygiosios trunka akimirka*, *Ant ko laikosi pasaulis* ir net *Mėnulio savaitė*, nors pastarasis jau daug abstraktesnis už pirmuosius du.³

Mėnulio savaitė teko, kaip reta, įdomi lemtis. Parašytas 1966 m. ir paskelbtas *Pergalės* žurnale (1966, Nr. 11–12), romanas dar penkerius metus laukė, kol galės tapti knyga: 1968 m. „Vagos“ leidykla „silpną idėjiniu bei meniniu

požiūriu“⁴ Mero tekstą atmetė (beje, dėl tos pačios priežasties rankraščiai gražinti Sigitui Gedai, Juozui Apučiai, Aneliui Markevičiui, Aušrai Sluckaitei, Vladui Dautartui ir kt.) ir tik 1971 m., autoriui kai ką pakeitus, jį pavyko išspausdinti. *Mėnulio savaitė* nesusilaukė išsamesnio aptarimo: šiek tiek apžvelgdami Mero kūrybą prie šio kūrinio yra prisilietę išeivijos kritikai Rimvydas Šilbajoris⁵ ir Bronius Vaškelis⁶, dėl perdėto abstraktumo ir „ornamentinės kalbos“ romaną, tiksliau, skyrelius „Ji ir jis“, kritikavo Vytautas Kubilius, siedamas Mero romantinį stilių su bendresnėmis lietuvių lyrinės prozos tendencijomis⁷.

Nėra *Mėnulio savaitė* ir tiesioginis šio tyrimo objektas, tačiau būtina pasakyti, kad lig šiolei šis romanas atrodo vienas iš labiausiai netikėtų pavyzdžių lietuvių literatūroje, stebinančių tuo, kad jau septinto dešimtmečio viduryje mokėta taip intensyviai ir sąmoningai naudotis „teksto tekste“ galimybėmis, išgaunant naujus prasmės efektus dėl skirtingų kodų sandūros.⁸

Romanas sudarytas iš vaikų ir jaunuolių siužetinių linijų, įkomponuotų į žiniasklaidos citatų mozaiką, sudėstyta iš vienos savaitės pasaulio įvykių dvidešimt penkeriems metams po karo praėjus, ir tiesioginio autorinės pozicijos atvėrimo skyreliuose „Aš“.

Vėliau, jau Izraely, rengdamas romano vertimą hebrajų kalba, Meras parašė lyg ir naują kūrinį – *Ties gatvės žibintu*, būgštaudamas, kad *Mėnulio savaitės* „tarybiniai“ dokumentai bus suprasti tiesiogiai, o ne ironiškai, kaip autoriaus buvo sumanyta.⁹ 1998 m. Lietuvoje leisdamas knygą *Trys romanai*¹⁰ autorius įdėjo paprastesnį ir idėjiškai skaidresnį *Ties gatvės žibintu* tekstą, kurio, regis, kol kas niekas nėra tyrinėjęs. Tai buvęs radikalus *Mėnulio savaitės* perdirbimas, atsisakant kelių siužetinių linijų ir paliekant tik vaikų istoriją, pasikeitė dedikacijos tekstas, žanro apibūdinimas ir pan., sumažintas epigrafų skaičius. Galima sakyti, kad *Ties gatvės žibintu* yra savarankišką statusą ir naują išlumą įgavusi makrocitata iš *Mėnulio savaitės*, tačiau šis nau-

jas kūrinys, vaikiškas-romanas, vis tiek išlieka ne mažiau įdomus intertekstualumo požiūriu. Čia, kaip ir *Mėnulio savaitėje*, išsaugoma „teksto tekste“ retorinė sąranga: iš kitų autorių kūrinių įterpti fragmentai sąveikaudami su pagrindiniu tekstu kuria dvigubą efektą, kurį Jurijus Lotmanas pavadintų sąlygiško sąlygiškumu ir, kita vertus, neabejotinumu tikrumu.¹¹

Romano „realybėje“ mergaitė iš geto ir berniukas, gyvenantis laisvėje, kas vakarą slepiasi vienuolyno kriptoje ir bėga iš nepakeliamos karo metų tikrovės, mintimis persikeldami į sąlygišką, bet jiems neabejotinai tikrą skaitomų knygų pasaulį. *Žibintas* kaip tik ir prasideda vaizdu, kai berniukas atsiverčia knygą ir pradeda skaityti. Po žodžių „Jis pradėjo skaityti“ kabutėse įterpiamama ištrauka iš Jonathano Swifto *Guliverio kelionių* (fragmentas iš Antrosios dalies „Kelionė į Brobdinją“¹², 278–279), vaizduojanti Guliverį, besislapstantį nuo milžinų ir apraudantį savo pačią ir vaikus, turinčius palikti našlaičiais. Toliau pateikiamos kelios ištraukos (278–279) iš „Kelionės pas liliputus“¹³, kuriose Guliverio situacija yra neka geresnė. Maži žmogeliukai jo kojas, rankas ir plaukus apraišo raisčiais, jis prievarta nugabenamas į sostinę, o imperatorius išleidžia specialų įsakymą, reglamentuojantį Žmogaus-Kalno judėjimo laisvę.

Jau pirmame skyriuje išryškėja retorinio darinio „teksto tekste“ ypatingumas, kuris, pasak Lotmano, tampa akivaizdžiu autorinės struktūros ir skaitytojo suvokimo veiksmu¹⁴. Vaizduojama „realybės“ situacija tampa sąlygiškesnė, o citata, patekusi į naują kontekstą, iškreipia savo prasmę. Vėlesniuose skyriuose, daugiau sužinojęs apie personažų gyvenimo aplinkybes, skaitytojas savo atmintyje nesunkiai atkurs analogijas tarp vaiku, besislepiančių kriptoje, ir persekiojamo Guliverio; tarp draudimų, skirtų Žmogui-Kalnui, ir instrukcijų žydams Antrojo pasaulinio karo metais:

I. Žmogus-Kalnas neturi teisės išvykti iš mūsų viešpatystės be leidimo su pridėtu mūsų antspaudu.

II. Jis neturi teisės įeiti į mūsų...

III. Žmogus-Kalnas gali vaikščioti tik... “ (279)

Pagal rekonstruojamą autorinę koncepciją tai, kas vyksta gete ir už jo ribų, nėra tik laikmečiui specifinis reiškinys, o žmonijos istorijoje nuolat besikartojanti prievartos struktūra, paremta tuo, kad galią turintieji atsisako toleruoti kitą ir net draudžia jam egzistuoti. Šiame Mero sukurto teksto montaže Swifto Guliveris suvokiamas kaip Kito pirmavaizdis, o personažai-vaikai – to abstrakčiojo Kito įkūnijimai konkrečiomis aplinkybėmis. Sudėjus šalia ištraukas iš skirtingų Swifto apysakos dalių, itin išryškėja ir Guliverio vaizdo sudvejinimo paradoksas: liliputų šalyje jis didelis, o milžinų krašte tiesiog nykštukas, nors, savaime suprantama, paties kūno proporcijos nesikeičia. Mero veikėjai irgi vaizduojami dvigubos optikos kaitoje: gatvėje prie aukštos sienos jie yra maži, bejėgiai silpni vaikai, kuriems vokiečių sargybiniai tokie pat baisūs, kaip Guliverio matyti milžinai su dalgiais; tačiau vaikai vos telpa savo slėptuvėje, neužtekdami vietos sėdėti, dažniausiai guli susiglaudę, remdamiesi į sienas, o berniukas nuolat nusibrodina pečių, nes jis yra per didelis kriptai, kuri skirta vienam kūnui. Šis iškreiptų proporcijų vaizdas metaforiškai išreiškia pačią karo metų vaikystės esmę: tai laikas, kai vaikai per anksti užauga – mergaitė išmoksta žaisti mirties pavojuje, o berniukas prisiima tėvo vaidmenį. Tačiau Mero romanas vis tiek teigia, kad net menkinančiomis sąlygomis dvasia gali būti didelė, praauganti pati save, jeigu žmonėms pavyksta sukurti tikrus tarpasmeninius ryšius ir neprarasti gebėjimo pasinerti į svajonės ar literatūrinės vaizduotės gelmę.

Antroji knyga, kurią mes kartu su vaikais skaitome ketvirtajame romano skyriuje (293–295), yra Rudolfo Erico Raspės *Miunhauzeno nuotykių*. Citatos iš „Antrosios kelionės į mėnulį“¹⁵ ir vaikų komentarai sudaro vientisą tekstą, kuriame žaidžiama priešpriešomis „realu“–„sąlygiška“. Dėl smagių barono pasakojimų vaikai pradeda juoktis ir net kelioms akimirkoms užmiršta sargybinius ir karą, nes Raspės sukurta fikcija jiems tampa tikresnė už pačią tikro-

vę. Įdomu, kad Miunhauzeno melus vaikai vertina pasitikėdami pasakos logika, tarkim, mergaitė suabejoja, kad Mėnulio žmonės išsiritę plyšus riešutų kevalams, nes, anot jos, vaikus atneša gandrai, o ten gandrų nėra.

Badaujantiems vaikams aktualiausias pasirodo pasakojimas apie Mėnulio gyventojų pilvus, kuriuose yra durelės maistui įdėti, todėl pietauti tereikia kartą per mėnesį. Dėl tokios galimybės nė vienas jų nesiginčija, tačiau mergaitė išsako gailestį, kad ji nepajausių didžiausių skanėstų: duonos ir ką tik juodviejų valgytų žalių slyvų skonio. Trumputis dialogas ir neadekvati reakcija į smagią Raspės išmonę glumina skaitytoją, kuris iš naujo verčiamas suvokti, kokia baisi turėjo būti vaikystė, kai net svajonėse nepasirodo gardžių valgių stalas, o tenkinamasi fantazija apie mechaniškai pripildomą skrandį.

Reiktų atkreipti dėmesį į *Miunhauzeno* citatą, pasakojančią, kad mėnulio gyventojai verčiasi akių prekyba ir akys yra keičiamos pagal spalvos madą. Mergaitėi, o ir berniukui tai atrodo juokinga iki ašarų: „Jam akys kaip žaisliukai! Kaip stikliukai kokie!“ (295), tačiau romano pabaigoje, kai stikliniais rutuliukais vadinamos mirštančių vaikų akys (333 ir 334), skaitytojui tikrai nėra linksma. Pagal madą besikeičiančių akių spalva XX amžiaus suaugusiam žmogui kelia asociacijas su pažiūrų, idėjų, įsitikinimų madomis ir Europai gerai žinomų – rudos ar raudonos – spalvų reikšmėmis.

Mero romane tarp Swifto ir Raspės citatų yra įterptas dar vienas tekstas tekste, tiesa, pateiktas ne kaip citata, o kaip naratoriaus perpasakota neva pačių vaikų sukurta fikcija apie gyvenimą po karo (288–292). Šioje anderseniškoje pasakoje jie yra brolis ir sesuo, gyvenantys margame pasaulyje ir prisijaukinantys paukštį, kurį uždaro į narvą, o paskui, supratę, kad net erdviausiame narve paukštis nebus laimingas, paleidžiantys jį laisvėn. Pasaka ne tik atspindi vaikų patirtį ir svajones, bet tiesiogiai paveikia jų elgesį: romano finale vaikai ryžtasi išeiti iš savo narvo į margą pasaulį ir jų kelionę sustabdo kaip geniai kalenantys automatai.

Mirties scenai skaitytoją paruošia Aštuntajame romano skyriuje pateikta ištrauka iš Antoino de Saint-Exuperi *Mažojo princo* (320–324), vaizduojanti princo susitikimą su gyvate ir iškeliavimą į savo žvaigždę¹⁶. *Mažojo princo* teksto figūros įpinamos į Mero romano figūrų raštą ir tampa jo dalimi: tarkime, siena, prie kurios vyksta princo ir gyvatės pokalbis, siejasi su vienuolyno siena, šalia kurios Mero vaikai eina iš savo slėptuvės ir kur palieka mergaitės plaukus. Egziuperi gyvatę, padedanti princui išvykti, pasikartoja mergaitės suknelėje su išmegztomis baltomis gyvačiukėmis; beje, šitą suknelę mergaitė pati to nežinodama paveldėjo iš kitos mergaitės, kuri irgi prie šios sienos žaisdavo su lanku, o vėliau buvo nužudyta, kaip spėja berniukas, išrengta nuogai, nes „jos nebėra, o suknutė išliko“ (308). Perimdama suknelę mažoji mergaitė perima ir savo pirmtakės mirtį: laisvėn bėgantys vaikai netyčia užkliudo nužudytosios mergaitės lanką, paliktą ant grindinio, šaižus garsas atkreipia vokiečių dėmesį ir prišaukia mirtį. Mirties aprašyme galima atsekti folklorinį ar mitologinį pėdsaką, leidžiantį interpretuoti jų žūties epizodą kaip simbolines tuoktuves su mirtimi. Vaikai patenka į prožektoriaus žiedą ir nebegali iš jo ištrūkti, berniukas dantimis ir ranka sudrasko mergaitės suknelę lyg aistros apimtas, o iš tiesų tam, kad šis drabužis daugiau jau niekam neatitektų. Žiedo figūratyvinį taką pratęsia mėnulio pilnatis, surūdijęs lankas ir sutuoktuvinis mergaitės motinos žiedas, kuri motina atidavė už duoną ir buvo apgauta ir nužudyta. Vestuvių scenarijus numato mergvakario plaukų šukavimo apeigą, atpažįstamą mergaitės plaukų kirpimo scenoje prieš pat pabėgimą. Nukirpti plaukai, mergaitės įsitikinimu, igyja mistinę jėgą ir gali išgelbėti žmoniją nuo visokio blogio. Ką reiškia talismanas, be abejo, jai papasakoja berniukas, kuris „neseniai skaitė knygą, kurioje buvo parašyta apie visokius keisčiausius daiktus, kurie vadina mi talismanais“ (284). Konkretus knygos pavadinimas romane nėra įvardijamas, tačiau, kaip galime suprasti, berniukas prisiskaitęs romantinės ar nuotykinės literatūros,

kuri formuoja kilnumo ir vyriškumo idealus. Berniukas išpareigoja ginti mergaitę, rūpintis ne tik jos kūnu, bet ir saugoti dvasios ramybę, ir tuo yra artimas Saint-Exiuperi personažui, prisiėmusiam atsakomybę už savo rožę.

Galima būtų galvoti, kad romane *Ties gatvės žibintu*, panašiai kaip ir įterptame fragmente iš *Mažojo princo*, mirtis nelaikoma tiesa: per didelės kūnas paliekamas žemėje, o nemateriali siela iškeliauja į savo žvaigždę ar gal mėnulį.

Tačiau Mero „vaikiškas romanas“ prasideda nuo klausimų, skirtų tėveliui, kodėl yra žmonės ir ar mėnulis turi akis, ar jis yra gyvas (Žr. 1 epigrafas, „Iš pokalbio“, 276), o baigiasi berniuko svarstymais „kodėl mus nušovė?“

Sužmogintas kreivanosis, kreivaburnis mėnulis atsiranda atsisveikinimo su slėptuve epizode bei pačioje kūrinio pabaigoje, kai pašauti vaikai nugriūna į prožektoriaus šviesos ratą, o „mėnulis – pilnas, apskritas, su nosim ir burna – vėl buvo aukštai aukštai, turbūt danguje“ (333). Matyt, paties romano logiką labiau atitiktų galvojimas, kad mėnulis čia veikia kaip tam tikras nepasiekiamo Dievo simbolis – antrasis epigrafas juk ir sako, kad „pilnatis metu ryškiausiai matyti visos dėmės“; o berniuko egzistenciniai klausimai ir kaltės jausmas dėl nužudyto kareivio iškyla būtent tuomet, kai vaikas pakelia žvilgsnį į dangų ir pamato mėnulį – pilną, apskritą, su nosimi ir burna (333).

Romanas numato ir dar vieną interpretacinę galimybę. Penktajame skyriuje pasakojama apie berniuko susitikimus su jį žeminusiu vokiečių kareiviu, kareivio nužudymą bei kuprinės su duona pasisavinimą. Septintajame skyriuje, kaip tekstas iš skaitomos knygos, kabutėse pateikiama ištrauka iš penktojo skyriaus, kur šiek tiek sutrumpintu variantu pakartojamas naratoriaus balsu pasakojamas epizodas iš penktojo skyriaus. (Šiuo atveju kareivis vadinamas tik kareiviu, nenurodant jo tautybės, atsisakyta į pasakojimą įterptų berniuko minčių.)

Kyla klausimas, iš kokios knygos yra cituojama ši ištrauka, ir atsakymas toks - iš knygos, kurią skaitome dabar, t.y. Mero romano *Ties gatvės žibintu*. Tai knyga, kuri bus

parašyta ateityje ir skirta mums, gyvenantiems kitame laike ir galintiems save vadinti mergaitės žodžiais – „vaikai po karo“. Intertekstualinių sąsajų tinklas iš Mero romano užgriebia ne tik praeities – XVIII, XIX ar XX a. pirmos pusės tekstus, bet nusidrieka ir į ateitį, įtraukdamas patį skaitytoją į romano erdvę. Mūsų ir personažų laikas persikloja, visi drauge atsiduriame vienoje knygoje, kur skirtingi laikmečiai yra tik skirtingi tos knygos puslapiai. Beje, romanas *Ties gatvės žibintu* juk ir yra dedikuotas „berniukams ir mergaitėms, buvusiems ir esantiems“.

Romano pabaigoje riba tarp pasakotojo ir personažo nusitrina, mirštantis vaikas mąsto suaugusio žmogaus žodžiais ir formuluoja klausimus pagal tą stilistiką, kurią naudoja pasakotojas. Gal vis dėlto pasakotojas ir yra suaugęs personažas berniukas, nepaisant to, kad berniukas yra miręs; būtų galima svarstyti ir apie pasakojimą iš tėvo pozicijos. Mero romane (panašiai ir kituose kūriniuose) mirę veikėjai tęsia savo egzistenciją, bet ne persikeldami į mėnulį ar kokią metafizinę dimensiją, o gyvendami atmintyje, kurią išsaugo knyga, „galinti tapti klausymo ar skaitymo dartinis ir paties klausiančiojo ar skaitančiojo egzistencine galimybe“¹⁷. Mero romano veikėjai palieka elgesio pavyzdį ir tyros meilės simbolį – mergaitės plaukus-talismanus, skirtus ateities žmonėms – vaikams po karo – t.y. mums, šios knygos skaitytojams.

Gabrielis Josipovičius aiškina, jog skaitoma knyga leidžia patirti save ne kaip objektą pasaulyje, bet kaip savo pasaulio ribas. Kažkoku paslaptingu būdu šitai suprasti – tai nusikratyti šių ribų ir patirti džiaugsmą, koks mus užplūsta, kai [...] pajuntame visą visatą, surišta į vieną knygą, ir suprantame, ką reiškia būti žmogumi.¹⁸

Romanas *Ties gatvės žibintu* į bendrą knygą sujungia vaikų mėgstamus literatūrinius tekstus ir subendrina skirtingų laikų patirtis, neslėpdamas vilties, kad vaikų sielų šventumas ir skaisti meilė gali atverti žmonijai išsigelbėjimo kelią. Šio vaikiško romano gilioji prasmės struktūra atsire-

mia į evangelinį teiginį: „kas pasidarys mažas kaip šis vaikelis, tas bus didžiausias dangaus karalystėje“ (Mt 18,4)¹⁹, ir nors Šventraščio žodžiai tiesiogiai romane nėra cituojami, tačiau pirmasis tekstas – *Mėnulio savaitė*, iš kurios išsirutoliojo *Ties gatvės žibintu*, liudija žmogaus ir Dievo susitikimo galimybę:

Ar girdite?

- ...garbė Jėzui Kristui.²⁰

Šioje pauzėje tarp klausimo ir pagarbinimo – visas juodas dangus, atsispindintis mirštančio berniuko akyse, ir begalinis Icchoko Mero skausmas.

¹ Icchokas Meras, *Mėnulio savaitė*, Vilnius: Vaga, 1971, p. 60–61.

² Skyrelyje „Iš autoriaus parodymų autoriui“ romano pirmo asmens balsas save įvardija „aš, I. Meras“, *Mėnulio savaitė*, op. cit., p. 158.

³ „Išgyvenau du gyvenimu – kaip žydas ir kaip lietuvis“, *Draugas*, antroji dalis, Nr. 226(39), 1976 09 25.

⁴ Žr. *Rašytojas ir cenzūra*, Vilnius: Vaga, 1992, p. 539–540.

⁵ Rimvydas Šilbajoris, „Icchokas Meras: Keturi romanai“, in: *Lituanistikos Instituto 1975 metų suvažiavimo darbai*, Chicago: The Institute of Lithuanian Studies, 1976, p. 91–98. Tekstas pakartotas Šilbajorio knygoje *Netekties ženklai*, Vilnius: Vaga, 1992, p. 344–353. Apie *Mėnulio savaitę* žr. p. 348–349

⁶ Bronius Vaškelis, „Icchokas Meras: prie duobės vaikystę praradęs“, *Akiračiai*, 1978, kovas. Vaškeliio tekstas pakartotas jo knygoje: *Žvilgsnis iš atokiau*, Vilnius: Versus aureus, 2004, p. 323–328. Apie *Mėnulio savaitę* žr. p. 325–326.

⁷ Vytautas Kubilius, „Romantizmo likimas“, in: Vytautas Kubilius, *Problemos ir situacijos*, Vilnius: Vaga, p. 229–230.

⁸ Jurij Lotman, „Tekstas tekste“, in: Jurij Lotman, *Kultūros semiotika*, Vilnius: Baltos lankos, 2004, p. 221–227.

⁹ *Mėnulio savaitės* ironiją pirmasis atpažino Bronius Vaškelis. Žr. Bronius Vaškelis, op. cit., p. 325–326

¹⁰ Icchokas Meras, *Trys romanai*, Vilnius: Lietuvos rašytojų sąjungos leidykla, 1998. Toliau cituojant tekste bus nurodomas tik puslapis.

¹¹ Jurij Lotman, op. cit., p. 234

¹² Džonatanas Sviiftas, *Kelionės į tolimas pasaulio šalis Lemuelio Guliverio, pradžioje chirurgo, o paskui kelių laivų kapitono*, Kaunas: Šviesa, 1987, p. 66–68.

¹³ *Ibid.*, p. 11–12; 16–17; 30–31.

¹⁴ Jurij Lotman, op. cit., p. 221.

¹⁵ E. Raspė, *Miunhauzeno nuotykių*, Kaunas: Valstybinė grožinės literatūros leidykla, 1948, p. 74–79.

¹⁶ Antuanas de Sent-Egziuperi, *Mažasis princas*, Vilnius: Vaga, 1982, p. 73–79.

¹⁷ Arūnas Sverdiolas, *Steigtis ir sauga*, Vilnius: Baltos lankos, 1996, p. 122–123.

¹⁸ Gabriel Josipovici, *Pasaulis ir knyga*, Vilnius: Mintis, 2003, p. 382.

¹⁹ *Šventasis raštas: Naujasis testamentas*, Vilnius: Vaga, 1992, p. 61.

²⁰ Icchokas Meras, *Mėnulio savaitė*, op. cit., p. 193.

TEXTS WITHIN TEXTS: THE NOVEL UNDER THE STREET LANTERN BY ICCHOKAS MERAS

Summary

This article focuses on the web of intertextual relations in the novel *Under the Street Lantern* by Icchokas Meras. Functions of excerpts from *Gulliver's Travels* by Jonathan Swift, *Baron Munchausen's Narrative of His Marvellous Travels* by Rudolf Erich Raspe, and *The Little Prince* by Antoine de Saint-Exupéry in the Meras's novel are explored. The research suggests that the basis for the originality of the novel is the generation of meanings in the dialogue of the authorial text with citations from different literary sources, and the overall field of vision expands from the eighteenth century to works that are only envisaged in the future. The rhetorical structure of 'text within a text' gives ground to Meras's creative programme by which the main means of expression is the image raised beyond reality, and human communication is the ultimate value. The novel *Under the Street Lantern* is inseparable from its predecessor, the novel *Moonweek*, yet it more emphatically highlights the authorial philosophy close to the gospel message saying "Except ye be converted, and become as little children, ye shall not enter into the kingdom of heaven. (Matthew 18,3).

Loreta Mačianskaitė, hum. m. dr.

Šiuolaikinės lietuvių literatūros skyriaus

Vyresnioji mokslo darbuotoja

Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas

Antakalnio g. 6

LT-30108, Vilnius, Lietuva

Tel. 2622592, fax 2616254

Elektroninis paštas: Loryte@takas.lt; loretam@liti.lt